

بناغلی نظری ته د آزاد او سپین شعرونو په خاطر مبارکی، او پرنوی او سپین شعرونو باندی څو یادشتونه

انسان یو اجتماعي موجود دی چی په اجتماع کی زوکره کوی، په اجتماع کی لونیږی، او وده کوی، داجتماع او خپل چاپیریال څخه زدکره کوی، او دخپل دایجادیاتو پوسیله پراجتماع باندی اغیزه کوی. شعر او ادبیات او هنر د انسانانو دتخلیقي ارزښتونو یو ډېر اغیزمن برخه تشکیلوی چی پر انسانانو او ټولنه باندی تاثیر ایږدی.

دسبرکال (۲۰۱۳) د اکتوبر دمیاشتی په هغه سفرکی چی ما په لندن کی درلوده، زما گران دوست، فدامحمدنظری چی یو پیژندل شوی فرهنگي شخصیت دی، خپل دسپین او آزاد شعرونو یوه ټولگه «کاشکی لمر زموږ کلیوال وای» تر نامه لاندی چی پر شکلی رنگه کاغذ باندی نوی له چاپه راوتلی و، ماته ډالی کړه. ما دغه ښکلی اثر په دوه لحاظه ډیر په دقت سره ولوست او ډیر خوند می تری واخیست:

یودا چی تر هغه وخته پوری زه په دی نه پوهیدم چی بناغلی نظری علاوه پرسپاسی تحلیلونو او فلسفی بحثونو، پرشعر او شاعری باندی، دومره صلاحیت او استعداد ولری چی شعری مجموعه دی چاپ ته وسپاری، هغه هم دپشتو دادبیاتو پریو نوی ادبی ژانر، خپل استعداد او ذوق داسی موفقانه وازمائی.

دوهم، داچی تر هغه ورځ ما هرډول شعر چی د عروضی اوزانو پرتله باندی ویل سوی نه وو، هغه می د نوی شعر په نامه پیژانده، او دنوی شعر او سپین شعر په تفاوت باندی دقیقاً نپوهیدم، خو د نظری صاحب شعری مجموعه زه ئی وهڅولم چی په دی زمینه کی نوی معلومات او اطلاعات تر لاسه کړم، له نیکه مرغه یو له هغو صاحب نظرو دوستانو څخه چی پخپله هم شاعر دی او هم په دی باره کی ډیر زبنت مطالعات لری، شاغلی مسعود فارانی دی چی اوس په آلمان کی ژوند کوی. دی زما په خواهش سره په دی مورد کی خورا جالبی او نوی ټکی را ته بیان کړ او وروسته هغه ټکی تحریری په ډول ئی راته ویلیږل چی دلته غواړم هغه یاداشتونه داخصار په ډول د گران لوستونکو سره شریکه کړم، ترسو دهغو فیض عام تره شی، خو د هغو یادشتونو ترانتباس دمخه لازم گنم چی د شاغلی نظری صاحب دشعرونو یو څو نمونی دلته له نظره تیر کړو:

زه څوک یم؟ (له ۵۳ مخ څخه)

له خواری او بی وسی نه

یو زیریدلی انسان،

په غلامی کی لوی سوی،

یو اسکیرلی بشر،

دجگړو له خونړیو صحنو نه،

یو تښتیدلی روح،

* *

یوازی او یوازی،

کاشکی په دی نه پوهیدای چی؟

زه یو:

زیریدلی، اسکیرلی او تښتیدلی یم.

* * *

له ۷ مخ نه بله نمونه:

غواړم دباران په اندازه وژاړم

ما له یوې غټې کرکې نه خپل خلک ولیدل،
ما هرڅه آزاد ورته وویل،
خو، د زمانې په ژبه می هیڅ څه ځینی وانه وریدل،
* *

د دوی په سترگو کی د مینی کاته نه و،
دوی یو بل ته په مینه نه کتل،
هیڅ یو د بل په لیدو نه خوبنیدل،
* *

غواړم دباران په اندازه وژاړم،
غواړم په زوره چینی کړم:
عالمه مینه مینه نه سته !
سوداگری ده یو پر بل بی خرڅوینه.
* * *

په ۹۱ مخی کی داسی لولو:

له لمر نه مننه!

له ډیرو تورو وریخوسره سره،
بیا هم آسمان،
ډیر تیاره نه سو،
مور یو او بل سم سره لیدل،
دلته دی،
چی باید،
یوځل بیا،
له لمر نه،
مننه وکړو.
* *

په ۹۶ مخ کی دامطلب ترسترگو کیږی:

مینه څه ده؟

یو بی تورو مکتوب،
بی لاسلیکه ترون،
د اوبو پرچریان،
لیکل سوی قانون،
له زمانه آزاد،
له مکانه بهر،
دانخورپه وزر،
په هواکی ژوندون.

په پورتنی نمونو کی شاعر خپل دزره له کومی اجتماعی پیغامونه لوستونکو ته رسوی.
اوس د جناب مسعودفارانې هغه یادشونه را اخلم چی دشعر او په خاص ډول دنوی شعر او سپین شعر په باره کی
راته لیکلی دی:

«جناب سیستانی صاحب بزرگوار سلام!»

به شما بهتر معلوم است که شعر تعابیر و تعاریف بی شمار دارد. در اختصار عرض شود که شعر از کلام عادی
وبی روح روزمره کلامی روح بخش موثروبر اگیزنده میسازد. و در شنونده تحرک بخصوص ایجاد میکند. بنظر من)

د پانو شمیره: له ۲ تر ۴

افغان جرمن آنلاین په درېنت تلسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادښت: دلیکني د لیکنيزې بڼې پاڅوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

مسعود فارانی) شعر (بمعنی واقعی کلمه) همچون شوک برقی است که قلوب نا امید را امید و آریه زندگی و احساسات پزمرده آدمی را حیات دوباره میبخشد. شعر خوب در مردم نفوذ میکند قوه های موجوده بشری جامعه را با انگیزه هایش سمت و سوی تازه میبخشد. از همین لحاظ جایگاه شعر نسبت به تمام هنر ها جایگاه خاص است.

شعر عروضی چیست: شعر عروضی و اجزای آن هیچ ارتباط به معنی عروض و امثالش ندارد. این قاعده بر گرفته شده از اسم خلیل بن احمد عروضی است و عروض محلی است که در بصره واقع در یمن امروزه میباشد که خلیل بن احمد عروض در آنجا زاده شده است. قواعد شعری بخاطر بنام وی مسمی شده که در اواخر قرن چهارم هجری، این شخص کسی بود که کتابی را در زمینه اوزان شعر تدوین کرد. ازینرو قوالب ذیل بنام وی مسمی شده است. شعر عروضی عبارت است: از مثنوی، قصیده، غزل، مسمط، مستزاد، ترجیع بند، ترکیب بند، قطعه، رباعی، دوبیتی، تکبیتی، بحر طویل و... میباشند که این قوالب شعری، در سبک های ذیل سروده میشوند.

سبک خراسانی: مهد خیزش این سبک خراسان زمین بوده است.

سبک عراقی: پیدایش سبک عراقی، عراق امروزه و شعرای عهد سلجوقی میباشد.

سبک هندی: را از مبداء کابلی میدانند که متأثر از خصوصیات کابل آزمائی بوده بوسیله لشکر کشی های شاهان افغانی به هند، در آن سرزمین رواج یافته است و بنام سبک هندی یاد میشود.

حالا برمیگردیم به شعر نو:

این شعر در قالب اشعار غربی ظاهر شد و با وجودیکه قافیه، وزن و آهنگ دارد، مگر در چوکات شعر عروضی ساخته نمیشود بلکه جای قافیه ها فرق میکند. کوتاهی و درازی مصرع ها به نسبت آهنگ، توازن کلمات و حتی موضوع فرق میکند. شاعر قریحاً این تناسب را مراعات میکند و می باید آن نکته را در خود ملکه ساخته باشد در غیر آن از حالت شعریت خارج میشود.

گرچه ایرانی ها این شکل شعر را به شخصی بنام علی اسفندیاری (نیما یوشیج) بستند یعنی از خود دانستند (همان مرض همیشگی شان) ولی در حقیقت این نوع شعر بعد از انقلاب صنعتی در انگلستان، ابداع شد و قوالب کلاسیک یونانی و اروپای قدیمه را به کنار گذاشت. این نوع شعر از روی تفنن بزمیان نیامده بلکه ضرورت یا احتاج بود که زمینه ایجاد آن شد.

سپس آقای مسعود فارانی ضرورت ایجاد و آفرینش این نوع شعر را بطور فشرده چنین توضیح میدهد:

این احتیاج چه بود؟

در شعر عروضی برای اینکه کلمات در ابجاء شعری جای مناسب بگیرند سراینده باید از بسیاری کلمات، خیالات زیبا، استعارات، تصویرها، کنایه ها و حتی لغات مناسب و... بگذرد تا در قالب تعیین شده چیزی را که باقی مانده در چوکات بحری اشعار عروضی بگنجانند. یعنی اوزان عروضی چنان قید و مشکل ساز بود که جز آنانی که وقت کافی برای گفتن این گونه اشعار داشتند (کلاسیک ها)، در شرایط محدوده امروزه میسر نبود. شعرای عصر حاضر نمیتواند برای ساختن و سرودن یک شعر وقت زیاد بگذارد. بلکه با نو آوری ها میتواند پیام های روشن خیال برانگیز را سریع و کوتاه به مخاطب برساند. و آنکه وقت کافی دارد میتواند به خلق شعر عروضی مؤفانده بپردازد.

پس می بینیم که انقلاب صنعتی همانطوریکه نظام فیودالی بسته را در هم میشکند یعنی نیروی بشری را به نیروی محرکه ماشین تبدیل میکند و همچنان مواصلات و ترانسپورت را از قوه حیوانی یعنی اسب و قاطر و شتر و گاو و گادی و کراچی به موتور و ریل بالاخره طیاره و راکت سرعت داد، ناگزیر هنر در کل و شعر هم در جز، متأثر از این اوضاع میباشد. بخاطر انتقال دادن سریع پیام های زیبا، انگیزنده و ناب، قوالب عروضی را به کنار میزند و بدون قربانی های یاد شده، وضیاع وقت، تخیلات زیبا را به وسیله شعر نو انتقال میدهد. (ناگفته نگذیریم که سو استفاده گران نیز که با شعر و شعریت قرابتی هم نداشتند خود را شاعر جا زدند که البته این مهم نیست بلکه ماندگار بودن تولیدات فکری آنها اصلیت آنها را تثبیت میکند. یعنی در بین ده ها به اصطلاح شعر اننا به اندازه بسیار قلیل اشعاری میرویند که جاودانگی خود را در سطح بلند جامعه پیدامیکنند و ماندگار میشوند. از همین لحاظ شعر نو تا جایی جدی گرفته نشده است)

قوالبی که شعر نو به آن اطلاق میشود:

ما سه قالب شعر نو داریم: شعر نو، شعر سپید و شعر موج نو.

شعر نو: که بعلط ایرانی ها آنرا بنام شعر نیمایی جدا کردند.

شعر سپید: که بنیان گذار آن در زبان فارسی دری شخص شاملو میباشد.

شعر موج نو: که شامل شعر حجم و شعر ناب که با تفاوت های بسیار اندک از هم فرق میشوند.

آقای فارانی در مورد شعر سپید چنین میگوید:

« شعر سپید:

شعر سپید زیر مجموعه ای از شعر نو می آید. تفاوت برجسته شعر سپید با بقیه انواع شعر نو در شکل و فرم شعر است به این شکل که در شعر سپید عموماً اوزان عروضی رعایت نمی شود اما آهنگ و موسیقی وجود دارد. و گاهی هم از تمام قیدها بیرون شده، یعنی به محتوی شعری دقت دارد. درین نوع شعر اصلیت شعر را شعریت متن تعیین میکند.

چنانچه در بالا گفتیم که تفاوت شعر نو و سپید و موج نو در این است که شعر نو هم آهنگ دارد و هم وزن عروضی ولی قافیه ها در آن جای مشخصی ندارند اما شعر سپید آهنگ دارد ولی وزن ندارد و قافیه هم در آن جای ثابتی ندارد و شعر موج نو هم مانند نثر است و آهنگش اشکار نیست. میگویند یک نوع آهنگ درونی دارد که آن را از نثر جدا میکند.

بدون شک شاملو آغازگر راهی در شعر معاصر است که بعدها به شعر سپید یا شعر شاملویی معروف گشت. برای نمونه به این شعر او دقت کنید:

روزی ما دوباره کیبوترهایمان را پیدا خواهیم کرد
و مهربانی دست زیبایی را خواهد گرفت
روزی که کمترین سرود بوسه است.

و هر انسان

برای هر انسان برادری است.

روزی که دیگر درهای خانه شان را نمی بندند.

قفل

افسانه ای است

و قلب برای زندگی بس است.

روزی که معنای هر سخن دوست داشتن است

تا تو به خاطر آخرین حرف دنبال سخن نگردی.

روزی که آهنگ هر حرف زندگی است

تا من به خاطر آخرین شعر رنج جست و جوی قافیه نبرم.

روزی که هر لب ترانه ای است

تا کمترین سرود بوسه باشد.

روزی که تو بیایی

برای همیشه بیایی

و مهربانی با زیبایی یکسان شود.

روزی که ما دوباره برای کیبوترهایمان دانه بریزیم...

و من آن روز را انتظار می کشم

حتی روزی که دیگر نباشم. «

"احمد شاملو"

په پای کی زه وشاغلی نظری صاحب ته د داسی شعرونو دویلو په خاطر خپل د مینی دک تبریكات وړاندی کوم، او باور لرم چی د داسی شعرونو ارزښت دپښتو په ادبیاتو کی غوره خای به ولری. او هم دشناغلی مسعود فارانی خخه مندویم چی زه ئی په دی پوه کرم چی نوی شعر او سپین شعر یو دبل خخه خومره توپیر لری او د دی ډول شعر د را منخ ته کیدو ضرورت خه وو، او خنګه له اروپا خخه آسیایی هیوادوته لاره وموند او اوس د فارسی او پشتو ژبو سیمو ته خپل د قدر وړ خای پیدا کړی دی. هیله من یم چی د مسعودفارانی یادشتونه خوانانو ته کومک وکړی چی دوی د شعر د ډولونو په توپیر او فرق بانندی پوه شی. پای

۲۰۱۳/۱۲/۳

د پانو شمیره: له ۴ تر ۴

افغان جرمن آنلاین په درېت تلسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادښت: دلیکني د لیکنيزې بڼې پاڅوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ